

Inhoudsopgave

Hoe schoon is het water in Rijn-Oost? 1

Verbeterd de kwaliteit van beken en kanalen en kunnen we dat zien? Over signaalsoorten en probleemstoffen.

In gesprek over waterkwaliteit 4

Start van gebiedsprocessen in Rijn-Oost. Inbreng gevraagd van organisaties, overheden en bedrijven voor waterplannen.

Rijn-Oost en Rijn-Midden gaan samen 7

De RBO's Rijn-Oost en Rijn-Midden hebben besloten samen te gaan tot één deelstroomgebied.

Europa positief over KRW-plannen 8

De Europese Commissie waardeert Nederlandse aanpak, maar heeft ook enkele zorgpunten.

De plek van... 9

Een lastige keuze voor dijkgraaf Hein Pieper van waterschap Rijn en IJssel.

Korte berichten

- Werken aan Schoon Water 2012 10
- Deltaplan Agrarisch Waterbeheer 10
- Afwentelingsonderzoek 11
- Gemeentelijke vertegenwoordiging 11
- Minister onderschrijft ambities KRW 12

Colofon 12

Deelstroomgebied Rijn-Oost

Nieuwsbrief Rijn-Oost

Waterbericht

Juli 2013

Waterbericht geeft informatie over de verbrede wateragenda van het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-Oost. Onderwerpen op deze agenda zijn onder andere Kaderrichtlijn Water (KRW) en waterkwaliteit in algemene zin, Zoetwatervoorziening Oost-Nederland, Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) en de afvalwaterketen.
www.rijnoost.nl

Hoe schoon is het water in Rijn-Oost?

Hoe staat het met de waterkwaliteit in Rijn-Oost? Waar moeten we eigenlijk op letten als we die kwaliteit willen beoordelen? Kunnen we ook zien dat de kwaliteit verbetert?

"Het is echt mooi hoe het erbij ligt. Een goed voorbeeld van natuurlijk water. De maatregelen zijn er bijna helemaal klaar en je ziet het zich steeds verder ontwikkelen." René Nij Bijvank van waterschap Regge en Dinkel is duidelijk te spreken over de waterkwaliteit in de midden-Dinkel in noordoost Twente. Hij wijst daarbij in de eerste plaats op de ecologische kwaliteit: "Een gezond ecosysteem betekent simpel gezegd dat de planten en dieren het goed doen."

"In ons gebied zijn insecten zoals kokerjuffers een goede graadmeter voor een gezond ecosysteem," weet René, "Als het daarmee goed gaat, gaat het met veel andere soorten ook goed. En we kunnen hier aan de midden-Dinkel zien dat het vooruit gaat, al laten de officiële toetsingen nog geen spectaculaire vooruitgang zien. Dat is ook logisch, we zijn nog volop in uitvoering. In de Hagmolenbeek, meer naar het zuiden, zien we een grotere sprong vooruit."

Signaalsoorten

Insecten als kokerjuffers horen thuis in de groep macrofauna, één van de categorieën die de Kaderrichtlijn Water (KRW) hanteert om de ecologische kwaliteit te beoordelen. Andere categorieën zijn fytoplankton (waaronder algen), waterplanten en vissen. Ook in het gebied van waterschap Rijn en IJssel wordt sterk gekeken naar >>

Hagmolenbeek (Foto: © Bas Worm, Waterschap Regge en Dinkel)

insecten als signaalsoort voor een goede waterkwaliteit. "Een opvallende soort is de bosbeekjuffer," vertelt Marga Limbeek van het waterschap, "Het zijn mooie insecten om te zien en het is een heel kritische soort. In de beken rond Winterswijk kwam hij 30 jaar geleden nog maar weinig voor, maar de laatste jaren zien we hem weer toenemen. Dat geldt ook voor andere zeldzame soorten."

Minimale stroming

Die toename komt niet vanzelf. De omstandigheden moeten goed zijn, zoals de inrichting van een beek maar ook de hoeveelheid meststoffen in het water, andere vervuilende stoffen en ook de hoeveelheid water die

door de beek stroomt. "In de zomer moet er een minimale stroming in de beken zijn, anders komen die stromingsminnende beeksoorten niet," weet Marga Limbeek, "Aan die watervoerendheid moeten we in de komende plannen nadrukkelijk aandacht besteden. Zeker omdat als gevolg van de klimaatverandering droogte vaker zal voorkomen." René Nij Bijvank: "Je kunt een beek mooi inrichten, maar als hij droog staat dan heb je daar niet veel aan."

Netwerk van meetpunten

Wat signaalsoorten zijn kan per gebied verschillen. In het gebied van waterschap Groot-Salland kijkt men onder andere naar libellenlarven, maar ook

naar plantensoorten als waterviolier en holpijp. Petra Schep, ecooloog bij Groot-Salland: "We hebben een heel netwerk aan meetpunten, die we al jarenlang monitoren. We meten overigens niet alles elk jaar. Voor de ecologie hebben we het gebied in 3 stukken verdeeld, ieder deel komt dus eens in de 3 jaar aan de beurt. Op veel plaatsen is de kwaliteit inmiddels goed, maar op andere plaatsen zien we nog niet veel vooruitgang. In het algemeen zie je in de landbouwgebieden minder vooruitgang dan elders. De waterkwaliteit in Salland voldoet vrijwel overal aan de chemische normen. Dat komt doordat daar kwel aanwezig is en er wat meer stroming staat in de watergangen. De ecologie kan nog verbeterd worden door een meer natuurlijke inrichting, met ruimte voor flora en fauna."

Vis: plaatselijke verschillen

Er wordt natuurlijk ook gekeken naar de hoeveelheid en soorten vis in de verschillende wateren. Petra Schep: "Dat kan per plaats nogal verschillen. Het is onder meer afhankelijk van de stroming, de structuur van de oevers, of de vis plaatsen heeft om te schuilen of te paaien, dus eigenlijk van de hele omgeving. Het heeft allemaal met elkaar te maken." Waterkwaliteit gaat over de inrichting van beken sloten en andere wateren, over de stroming en watervoerendheid en ook over de

stoffen in het water, zoals meststoffen, bestrijdingsmiddelen en andere schadelijke stoffen.

Meststoffen

De mate waarin de meststoffen (stikstof en fosfaat) een probleem zijn verschilt per gebied. "Bij ons zijn ze in beperkte mate een probleem," vertelt René Nij Bijvank, "Dat komt doordat het water hier bijna overal stroomt. We hebben vooral een probleem waar het water stilstaat." En het waterschap doet onderzoek naar de afwenteling richting Zwolle, want het is niet de bedoeling dat het wegstromen van meststoffen leidt tot problemen benedenstrooms.

In het gebied van Rijn en IJssel zijn er plaatselijk wat overschrijdingen van fosfaat (P), mede door overstorten van de zuiveringen. Gebiedsbreed komt stikstof (N) op veel plaatsen in te hoge concentraties voor. Marga Limbeek: "We zien dat in de metingen, maar bijvoorbeeld ook aan wateren die bedekt zijn met kroos. Opwarmen van water, bijvoorbeeld in droge perioden in de zomer, maakt het water ook gevoeliger voor problemen met stikstof en fosfaat."

Problemen met fosfaat zijn vooral plaatselijk. "Er komt vrij veel fosfaat ons gebied binnen vanuit Duitsland, de effecten daarvan zien we bijvoorbeeld in de Boven-Slinge, in

>>

het natuurgebied Bekkendelle en de zwemplas Slingeplas bij Breedevoort. Overigens heeft het zwemwater in ons gebied in het algemeen een goede kwaliteit, er zijn maar weinig dagen dat er niet gezwommen kan worden.”

Kroos en algengroei

Stikstof en fosfaat dragen bij aan eutrofiëring, wat een belemmering is voor het bereiken van de gewenste ecologische kwaliteit. Eutrofiëring kan leiden tot uitbundige kroos- en algengroei. Hierdoor zijn veel planten- en diersoorten verdwenen of sterk verminderd.

In Rijn-Oost als geheel zijn gemiddeld genomen de gehalten aan stikstof en fosfaat sinds begin jaren 70 afgenomen, maar de laatste jaren is deze daling gestagneerd. Op de meeste meetpunten worden geen grote overschrijdingen van de normen gemeten, maar plaatselijk zijn er nog wel problemen. In het gebied van Reest en Wieden bijvoorbeeld is in een aantal polders het gehalte fosfaat nog duidelijk boven de norm, terwijl in sommige meren juist stikstof de belangrijkste factor is bij eutrofiëring. Grof gerekend voldoet tussen de 20 en 30% van de beken, meren en andere waterlichamen niet aan de normen voor fosfaat en stikstof.

Vele soorten bestrijdingsmiddelen

Stikstof en fosfaat zijn niet de enige stoffen die problemen kunnen veroorzaken in het oppervlaktewater. Er zijn tientallen stoffen die een risico kunnen opleveren voor mens en milieu en daar worden systematisch metingen naar gedaan.

Bestrijdingsmiddelen zijn een belangrijke groep probleemstoffen en deze worden in Rijn-Oost in het hele gebied gevonden. Waterschap Velt en Vecht trof in 2010 54 verschillende bestrijdingsmiddelen aan in het oppervlaktewater. Voor de andere waterschappen zijn de aantallen vergelijkbaar. Gelukkig wordt bij de meeste middelen de norm niet overschreden, maar er zijn enkele stoffen waar dit wel het geval is. Zoals imidacloprid, een insecticide dat gezien wordt als oorzaak van bijensterfte en ook van sterfte bij waterdieren zoals kokerjuffers en waterkevers.

De metalen koper (Cu) en zink (Zn) blijven op de meeste plaatsen onder de norm, zeker als wordt gecorrigeerd op biobeschikbaarheid (de mate waarin deze stoffen worden opgenomen in planten en dieren). Plaatselijk voldoet met name koper nog niet aan de norm, bijvoorbeeld in een aantal wateren in Groot-Salland.

Andere probleemstoffen in Rijn-Oost zijn ammonium, pak's (polyaromatische koolwaterstoffen) en plaatselijk barium. Ook zijn er met enige regelmaat problemen met een te laag zuurstofgehalte. Bij heftige neerslag kunnen zuurstofloze wateren voorkomen, bijvoorbeeld door overstorten van zuiveringsinstallaties.

Een nieuwigheid

Een betrekkelijke nieuwigheid in het oppervlaktewater zijn medicijnresten. Marga Limbeek van waterschap Rijn en IJssel: “Vorig jaar oktober hebben we antibiotica aangetroffen in het oppervlaktewater, zowel in het landelijk gebied als bij de zuiveringen. Die antibiotica komen van menselijke toepassingen, maar ook uit de intensieve veehouderij. Daar wordt antibiotica gegeven ter voorkoming van dierziekten en dat komt dan via bijvoorbeeld varkensmest op het land en in het water”. Ook de andere waterschappen vinden medicijnresten in het oppervlaktewater, onder andere hormoonstoffen. Petra Schep: “We weten nog niet genoeg over de effecten, maar het is denkbaar dat het flinke veranderingen in de ecologie gaat geven”. Daarom neemt Groot-Salland deel aan een internationaal onderzoek naar voorkomen en effecten van medicijnen in het water. Ook voert het waterschap samen met de Isala-

Signaalsoort voor goede waterkwaliteit: Haft Habrophlebia fusca (Foto: Waterschap Rijn en IJssel)

klinieken in Zwolle een pilot uit naar de verwijdering van medicijnresten. “Er moet nog veel worden onderzocht en gemeten,” zegt Petra Schep, “Maar één ding is zeker, we kunnen met de rioolzuiveringen niet alles eruit halen.”

Naar het 2e Stroomgebiedbeheerplan

Al deze punten samen bepalen de waterkwaliteit. Dat vraagt dus ook om een samenhangende en tegelijk gerichte aanpak. Het 2e Stroomgebiedbeheerplan, nu in voorbereiding, is het middel om de volgende stappen in beeld te brengen. “We gaan in elk geval meer kijken naar de aanpak van verdroging, ook naar de koppeling met het Deltaplan Hoge >>

Zandgronden,” zegt René Nij Bijvank. “En we gaan kijken naar maatregelen bij bemesting en het aanpassen van zuiveringen. Daar loopt een onderzoek naar.”

Ook voor Rijn en IJssel is de watervoerendheid en daarmee de verdroging een aandachtspunt. Marga van Limbeek: “Wat ook aandacht zal vragen is het vasthouden van de verbetering die we hebben bereikt, bijvoorbeeld bij het beheer en ook door vergunningverlening en handhaving. We verwachten geen grote extra stappen. We willen wel samen met de landbouw kijken naar de goede landbouwpraktijk. Bijvoorbeeld om erfafspoeling te beperken”. Voor het verder terugdringen van de hoeveelheden stikstof en fosfaat in het water zijn het beleid van het Rijk en de Europese Unie belangrijke voorwaarden.

Petra Schep: “Er is al veel gebeurd, maar daarom is het juist de moeite waard om ook het volgende stukje in orde te krijgen. Dan gaan we nog veel meer effect zien van alle inspanningen”.

En zal de kwaliteit van de midden-Dinkel en de beken rond Winterswijk op veel meer plaatsen te zien zijn.

In gesprek over waterkwaliteit

Met een bijeenkomst op 16 april is het startschot gegeven voor de gebiedsprocessen in Rijn-Oost.

De komende maanden gaan waterbeheerders in gesprek met organisaties, bedrijven en de mede-overheden in hun gebied. Het zal gaan over vragen als: welke maatregelen zijn het meest effectief voor verbetering van waterkwaliteit en leefomgeving? Hoe gaan we om met de kleinere wateren die niet onder de KRW vallen? Wat moet, in het licht van de financiële mogelijkheden, de ambitie zijn op kortere en langere termijn? En hoe sluiten we het KRW-maatregelenpakket zo goed mogelijk aan op de maatregelen voor de Zoetwatervoorziening Oost-Nederland en andere wateropgaven?

Schoon en gezond water

Het tijdschema wordt grotendeels bepaald door de termijnen van de Kaderrichtlijn Water (KRW), maar de agenda is breder. Het gaat in de eerste plaats om waterkwaliteit: schoon

en gezond water. Water waarin naar hartenlust kan worden gezwommen, water als onmisbare grondstof voor landbouw en industrie en water als drager voor een waardevolle natuur en leefomgeving. Niet voor niets zoeken de waterbeheerders het gesprek met terreinbeheerders, landbouworganisaties, ondernemers en anderen in hun gebied. En uiteraard ook met gemeenten en andere medeoverheden.

Koppeling met andere opgaven

Waterkwaliteit houdt niet op bij de grens van een KRW-waterlichaam en

bovendien is waterkwaliteit niet los te zien van andere wateropgaven, zoals verdroging en wateroverlast. De gebiedsprocessen gaan dan ook over meer dan alleen de KRW-maatregelen. De KRW is een van de bouwstenen voor de waterbeheerplannen die de waterbeheerders in dezelfde periode opstellen.

Die brede agenda betekent niet dat het gesprek op een nulpunt begint. Er is de afgelopen jaren veel gebeurd. KRW-maatregelen zijn volop in uitvoering. Het inzicht in de effectiviteit van maatregelen is sterk toegenomen en er is >>

Voor deelnemers aftrapbijeenkomst staat effectiviteit centraal.

Kijk vooral naar de effectiviteit en kijk daarbij naar het hele watersysteem, niet alleen naar de KRW-waterlichamen. Dat was de belangrijkste boodschap die de 34 deelnemers aan de aftrapbijeenkomst op 16 april in Zwolle meegaven aan de waterbeheerders. Vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties zoals de vereniging Schuttevaer, landbouw- en visserijorganisaties, terreinbeheerders en natuurorganisaties bepleitten onder andere een focus op kansrijke wateren en aansluiting bij het programma zoetwatervoorziening. Met deze bijeenkomst is het startschot gegeven voor de gebiedsprocessen voor het 2e Stroomgebiedbeheerplan en de daarmee verbonden waterplannen (Foto: Hans Jansen).

concreter zicht op de gevolgen van klimaatverandering en op knelpunten bij afwenteling.

KRW Agenda Rijn-Oost 2016-2021

Het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-Oost (RBO) heeft op hoofdlijnen een KRW-Agenda Rijn-Oost 2016-2021 vastgesteld als richtsnoer voor de gebiedsprocessen en het voorbereiden van de waterplannen. Na de gebiedsprocessen zal het RBO in het voorjaar van 2014 de KRW-Agenda aanpassen. De waterbeheerders in Rijn-Oost zullen de Agenda betrekken bij het verdere planproces (zie kalender).

Hoofdlijnen van de KRW-Agenda 2016-2021:

- De bestaande principes van de KRW blijven gelden. Meer aandacht is nodig voor efficiënt gebruik van water en de veerkracht van watersystemen bij extreme wateroverlast en droogte.
- De vastgestelde doelen blijven uitgangspunt en kunnen alleen beargumenteerd worden aangepast, bijvoorbeeld op grond van nieuwe kennis. In 2021 wordt opnieuw naar de doelen gekeken.
- Er wordt niet alleen gekeken naar maatregelen in KRW-waterlichamen. Er wordt in het hele gebied gekeken welke maatregelen het meest effec-

tief zijn. Bestaande weinig effectieve maatregelen kunnen worden aangepast.

- Rijn-Oost gaat uit van een integrale benadering van het watersysteem, waarbij maatregelen zowel voor de KRW als voor andere opgaven kunnen worden ingezet.
- Extra aandacht is nodig voor het terugbrengen van verontreinigingen, met name van nutriënten (stikstof en fosfaat). Op veel plaatsen is de hoeveelheid nutriënten niet heel veel groter meer dan de norm, maar verdere verbetering lijkt te stagneren.
- De effecten van "nieuwe" stoffen zoals medicijnresten en bestrijdingsmiddelen die schadelijk zijn voor bijen en andere insecten (biociden) moeten beter in beeld komen. Waarschijnlijk zijn ook maatregelen nodig.
- De effecten van de landbouw op de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater blijven aanzienlijk. Ook de Europese Commissie vraagt hier extra aandacht voor. De mogelijkheden van regionaal en lokaal maatwerk moeten worden benut (in aansluiting op het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer).
- Aandacht is nodig voor de afwenteling tussen waterlichamen, inclusief de grensoverschrijdende belasting vanuit Duitsland. Het afwentelings- >>

Hoofdlijnen externe gebiedsprocessen bij de waterbeheerders in Rijn-Oost

Waterschap Groot-Salland

Waterschap Groot-Salland

In de periode september – november wordt een aantal bijeenkomsten georganiseerd voor drie deelgebieden: Noord, Zuid en het gebied rond de Vecht. In het deelgebied van de Vecht gebeurt dit samen met de Vecht-partners.

Contactpersoon: *Sandra Coomans-van Hees, scoomans@wgs.nl, (038) 455 72 00*

Waterschap Reest en Wieden

Bijeenkomsten in twee deelgebieden: Oost en West (boven en onder de Drentse Hoofdvaart) met mede-overheden en belanghebbenden. De bijeenkomsten worden themagericht ingevuld.

Contactpersoon: *Toin Lambrechts, T.Lambrechts@reestwieden.nl, (0522) 276 767*

Waterschap Regge en Dinkel

Er is informatie gegeven over het gebiedsproces aan belangenorganisaties en via het Twents Waternet aan de gemeenten. Daarnaast vinden gerichte gebiedsgesprekken plaats over het maatregelenprogramma 2016-2021. De eerste ideeën over het maatregelenprogramma zijn in juni besproken met landbouw- en natuurorganisaties en komen daarna aan bod in gesprekken met andere belangenorganisaties en gemeenten. In het najaar worden de Twentse gemeenten

via Twents Waternet geïnformeerd over de voorgenomen maatregelen.

Contactpersoon: *Leo Heitbrink, l.f.heitbrink@wrd.nl, (0546) 832 525*

Waterschap Rijn en IJssel

Het gebiedsproces sluit aan bij de "Watervisie 2030", die het waterschap tussen half 2012 en april 2013 heeft opgesteld. Hiervoor zijn vier watertafels voor alle gebiedspartners gehouden. In september komt er een brede, informatieve gebiedsbrede bijeenkomst voor gemeenten en maatschappelijke organisaties. In de herfst volgen gesprekken per deelgebied of per doelgroep, afhankelijk van de opgave en de noodzaak van wijzigingen in een gebied. In december volgt opnieuw een gebiedsbrede bijeenkomst.

Contactpersoon: *Alfred te Pas, a.tepas@wrij.nl, Bram Zandstra, b.zandstra@wrij.nl, (0314) 369 369*

Waterschap Velt en Vecht

Vanaf half juni bijeenkomsten voor medeoverheden en belanghebbenden in twee deelgebieden: Drenthe en Overijssel. Overleg met gemeenten gebeurt zoveel mogelijk in bestaande overleggen. Indien gewenst komen er vervolggesprekken met landbouw en belangrijkste terreinbeheerders. In de tweede ronde (november) volgt terugkoppeling over de gemaakte keuzes.

Contactpersoon: *Sonja Rasenberg, s.rasenberg@veltenvecht.nl, (0524) 592 222*

>>

- onderzoek van Rijn-Oost biedt hiervoor een goede basis.
- Meer rekening houden met de klimaatverandering. De omvang van de effecten is nog niet altijd zeker, maar de richting wel.
 - Als er overeenstemming is over Natura2000 beheerplannen in een gebied, worden de maatregelen hieruit opgenomen in het Stroomgebiedbeheerplan van het Rijk. Ook de afspraken uit de gebiedsdossiers drinkwater worden hierin overgenomen.

Dit zijn algemene uitgangspunten die per gebied vertaald moeten worden. Dit moet geen algemene, theoretische discussie worden, maar maatwerk met een concrete uitwerking voor de verschillende gebieden.

Tijdschema

Het tijdschema van het planproces wordt grotendeels bepaald door de wettelijk verplichte deadlines van het 2e Stroomgebiedbeheerplan RijnDelta (zie kalender). De gebiedsprocessen zijn daarin een belangrijke stap. Hier wordt concreet besproken wat in een gebied al is bereikt, wat er nog aan opgaven ligt en welke maatregelen gewenst zijn. De waterschappen, Rijkswaterstaat en de provincies organiseren binnen

Kalender planproces 2e Stroomgebiedbeheerplan	
2013	
april-december	Gebiedsprocessen van de waterbeheerders
december	RBO bespreekt hoofdlijnen maatregelenpakket
2014	
januari	Waterbeheerders bespreken resultaten gebiedsprocessen met mede-overheden en organisaties
maart	RBO stelt KRW-agenda 2016-2021 vast, ondertekent intentieverklaring
april-november	Uitwerken maatregelenpakket, opstellen ontwerp water(beheer)plannen en SGBP
22 december	Ontwerp-plannen ter visie, start inspraakperiode
2015	
2e helft	Reactie op inspraak, vaststellen plannen in bestuur
22 december	Water(beheer)plannen en SGBP vastgesteld, daarna aanbieden SGBP aan EU

de algemene kaders het proces in hun beheergebied (zie kader "Hoofdlijnen externe gebiedsprocessen").

In gesprek blijven

Voordat de plannen definitief zijn, zal er nog het nodige water door de Berkel, de Dinkel en het Zwarte Water stromen. Maar voor het gesprek over die plannen zijn de komende maanden

van groot belang. Juist nu is er ruimte om wensen en ideeën naar voren te brengen, zodat ook concrete informatie uit het gebied een rol gaat spelen bij de keuze die de besturen in 2014 gaan maken. Het gaat niet om de plannen op papier, maar om zichtbare resultaten in beken, meren en andere wateren in Rijn-Oost.

Rijkswaterstaat Oost-Nederland

Rijkswaterstaat organiseert voor het Rivierengebied een eigen gebiedsproces, omdat de aard van de maatregelen afwijkt van die van de waterschappen.

In de periode juli-september zijn er één-op-één gesprekken met stakeholders, deels wordt aangesloten bij lopende overleggen. Eind september levert RWS een eerste concept van haar maatregelen. Daarna zal een landelijke afweging tussen alle RWS-diensten plaatsvinden (oktober – november).

Contactpersoon: Marco Tijnagel,
marco.tijnagel@rws.nl,
(026) 368 89 11

Provincies

De provincies zijn betrokken bij vier thema's:

Drinkwater: Via lopend overleg over gebiedsdossiers met drinkwaterbedrijven, gemeenten en waterschappen.

Natura2000: Het opstellen van beheerplannen is een apart proces per gebied waarbij partners intensief zijn betrokken. Vanuit de KRW wordt niets extra's ondernomen.

Diffuse bronnen: De aanpak van de diffuse bronnen krijgt gestalte binnen de gebiedsgerichte aanpak per waterschap.

Zwemwater: Voor zwemwater is geen gebiedsproces nodig.

Contactpersoon: Jan Kreling,
j.kreling@overijssel.nl,
(038) 499 78 62

Rijn-Oost en Rijn-Midden gaan samen

In de laatste week van juni hebben de Regionaal Bestuurlijk Overleggen (RBO's) Rijn-Oost en Rijn-Midden definitief besloten samen te gaan tot één deelstroomgebied, voorlopig onder de naam Rijn-Oost. Er waren al enige tijd gesprekken gaande over de samenvoeging.

Overeenkomst in wateropgaven

Aanleiding is de wens vanuit Rijn-Midden om de verschillende wateroverleggen efficiënter te organiseren. Samenwerking met Rijn-Oost was daarbij de meest logische optie. De gebiedskenmerken en wateropgaven van Rijn-Midden en Rijn-Oost hebben een sterke overeenkomst en verschillende waterschappen in beide gebieden werken steeds nauwer samen. Zeker zo belangrijk is dat er al nauwe relaties zijn in de overlegstructuur van het Deltaprogramma. Het IJsselmeer is een duidelijk verbindend element in de watersystemen van Rijn-Midden en Rijn-Oost. Voordelen van het samengaan zijn efficiënter werken en minder bestuurlijke drukte. Er zijn minder dubbelingen in

overleg en er is meer uitwisseling van kennis en ervaring tussen de waterbeheerders mogelijk. Ook kunnen werkprocessen worden gestroomlijnd, vooral van de KRW, de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's en het Nationaal Deltaprogramma.

Gevolgen van samengaan

Alle partijen van Rijn-Midden en Rijn-Oost gaan aan het RBO, het RAO en de verschillende werkgroepen deelnemen met ingang van september 2013. Het streven is om ook beide klankbordgroepen samen te voegen, hierover zal nog met de klankbordgroepen worden overlegd.

De bestaande afspraken over het planproces voor het 2e Stroomgebiedbeheerplan blijven in principe van kracht. De verplichtingen die voortvloeien uit de KRW zijn ook in de nieuwe samenwerkingstructuur geborgd. In het voorjaar van 2014 zal het nieuwe RBO de "KRW-Agenda 2016-2021" vaststellen samen met de geplande intentieverklaring. De

Inzet: Deelstroomgebieden vóór september 2013

partijen in Rijn-Midden stellen de (tussen) resultaten van de eigen gebiedsprocessen voor grondwater en oppervlaktewater tijdig beschikbaar voor deze adviesnota. Zij dragen

alleen bouwstenen aan voor het onderdeel Kaderrichtlijn Water en vooralsnog niet voor andere thema's die in het Rijn-Oost document aan bod komen.

Gemeenten blijven betrokken

De vier gemeenten die in het RBO Rijn-Midden deelnemen (Lelystad, Amersfoort, Apeldoorn en Ede) blijven betrokken bij het RBO en worden ook uitgenodigd voor de verschillende vooroverleggen. Daarnaast wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande platforms voor samenwerking van gemeente, waterschap en provincie.

Wat gebeurt er met de verbrede agenda?

Het RBO Rijn-Oost werkt met een 'verbrede wateragenda'. Dat wil zeggen dat naast de KRW ook andere wateronderwerpen worden behandeld, zoals het deelprogramma Zoetwater van het Deltaprogramma, water-

overlast (WB21) en de waterketen. Voor een aantal waterthema's zullen de bestaande overlegstructuren in stand blijven. Zo blijven de provincie Flevoland en waterschap Zuiderzeeland voor het deelprogramma Zoetwater van het Deltaprogramma samenwerken in het gebied Flevoland – Noord-Holland. Hetzelfde geldt voor de provincie Utrecht, die voor zoetwater deelneemt in het gebied West-Nederland. Ook de bestaande overlegstructuren voor de waterketen en wateroverlast (WB21) zullen in Flevoland en in het gebied van waterschap Vallei en Veluwe in stand blijven. De Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) wordt wel gezamenlijk besproken.

Eind 2013 zal een gezamenlijk jaarprogramma 2014 worden opgesteld. In de zomer van 2014 bekijkt het RBO of het proces goed verloopt en of bijsturen nodig is, najaar 2015 zal met het oog op de periode 2016-2021 een eindevaluatie plaatsvinden.

Meer informatie:

Marcel Tonkes, RAO voorzitter Rijn-Oost, m.tonkes@overijssel.nl, (038) 499 78 52
Rolf Koops, RAO voorzitter Rijn-Midden, rolf.koops@flevoland.nl, (06) 509 026 79

Europa positief over KRW-plannen

Veel waardering maar ook wat zorgen

De Europese Commissie heeft veel waardering voor de Nederlandse aanpak, maar heeft wel zorgen over het tempo waarin verbeteringen plaatsvinden. Dat bleek op 4 juni, toen vertegenwoordigers van de Europese Commissie spraken met een Nederlandse delegatie over het commentaar van de Commissie op de Nederlandse Stroomgebiedbeheerplannen. Het was een lang maar open gesprek in een goede sfeer.

Complimenten en vragen om toelichting

De Europese Commissie complimenteert Nederland voor de wijze waarop het waterkwaliteitsbeheer op de Europese regelgeving is gebaseerd. De methodiek en de aanpak van monitoring en beoordeling zijn degelijk, waardoor er goed zicht is op de toestand van het water. Op een aantal punten vraagt de Commissie om een betere onderbouwing. Nederland heeft bijvoorbeeld heel veel gebruik gemaakt van uitzonderingsmogelijkheden en heel veel sterk veranderde of kunstmatige waterlichamen aangewezen.

Dat is niet per sé in strijd met de KRW, maar de Europese Commissie vraagt wel om een betere onderbouwing van deze keuzes.

Europese zorgen over nutriënten

De Commissie heeft duidelijk zorgen over het bereiken van de KRW-doelen, er is twijfel of Nederland die doelen voor 2027 wel zal halen. Grote twijfels waren er bij het tempo waarin nutriënten in oppervlakte- en grondwater het gewenste niveau bereiken. Verder was er verbazing dat de toelating van gewasbeschermingsmiddelen niet is gekoppeld aan de KRW-doelen.

Flexibiliteit in maatregelen

De Europese Commissie heeft nadrukkelijk uitgesproken dat er flexibiliteit is in tussentijdse aanpassing van het maatregelenpakket. Er kunnen veranderingen plaatsvinden op grond van nieuwe inzichten, ook als het wisselingen tussen verschillende waterlichamen zijn. Het moet dan wel gaan om verbeteringen, gericht op het realiseren van de KRW-doelen en er is een goede motivatie nodig.

Werkzaamheden bij Wetering-Oost (Foto: Waterschap Reest en Wieden)

Nederland zal later dit jaar een officiële reactie geven. Ondertussen kunnen de waterbeheerders de opmerkingen betrekken bij de gebiedsprocessen die dit jaar plaatsvinden.

Blueprint

De reactie van de Commissie op de Nederlandse plannen is onderdeel van de "Blueprint for Protecting Europe's Water Resources" die eind 2012 is verschenen.

De Blueprint is te vinden op de website van de Europese Commissie: http://ec.europa.eu/environment/water/blueprint/index_en.htm
Het commentaar van de Commissie op de plannen van de lidstaten: http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/implrep2007/index_en.htm

Bypass en vispassage Velhorst bij de Berkel
(Foto: Waterschap Rijn en IJssel)

Dijkgraaf Hein Pieper
(Foto: Waterschap Rijn en IJssel)

De plek van... dijkgraaf Hein Pieper de Berkel

Wat is het mooiste water in het gebied van Rijn en IJssel? Het blijkt een lastige vraag voor dijkgraaf Hein Pieper van het gelijknamige waterschap: "Het is een moeilijke keuze, want er zijn zoveel mooie plekjes. Wat ik bijzonder mooi vind, is de Berkel, de hele Berkel. Je ziet daar verschillende dingen ontstaan en het is ook een mooi voorbeeld van de invloed van de KRW".

"Bovenstrooms, bij de beken bij Winterswijk is het water al zuurstofrijk en vol leven," vertelt dijkgraaf Pieper: "Zoals bij de Groenlose Slinge, daar

zie je wat er gebeurt als een beek de mogelijkheid krijgt zich natuurlijk te ontwikkelen. Het aardige is dat je in gesprekken merkt dat anderen dat ook zien. Ik sprak een recreatie-ondernemer, die vol lof was over de betere kwaliteit van het gebied. Het is er steeds prettiger fietsen. Dus indirect heeft hij ook economisch baat bij een ecologische ontwikkeling. Benedenstrooms zie je het ook, ik ben een paar keer mee geweest op de Berkelzampen en de schippers vinden de veranderingen zeer prettig. Er ontstaan langere en afwisselender

routes doordat er minder stuwen zijn en de Berkel weer meer meandert. Dat is prettiger dan zo'n recht, gekanaliseerd water. Ook voor de kanovaart ontstaan meer mogelijkheden. Zo zie je rond de KRW een dynamiek op gang komen die we niet helemaal hadden voorzien. Ook de ecologie herstelt zich, je ziet plantjes komen die je er niet had verwacht. Je ziet trouwens ook dat sommige planten niet terugkomen die je wel had verwacht. Dat kan misschien met het klimaat te maken hebben, maar dat is nu eenmaal de natuur. Je hebt het niet helemaal in de hand. Zo zie je langs de hele Berkel dingen gebeuren."

"Ook in Duitsland ligt een stuk Berkel. Bij Stadtlohn bijvoorbeeld ligt een mooi stukje. Maar er zijn ook nog problemen, bijvoorbeeld met de toevoer van meststoffen. Soms lijkt het alsof het water pas ontstaat als het Nederland binnen stroomt, maar door de KRW zijn de contacten over de grens intensiever geworden. Zo krijgen we het hele palet aan kansen en mogelijkheden en van problemen en obstakels steeds beter in beeld. We doen er nog te weinig mee, dat vraagt een volgende stap."

"We moeten niet vasthouden aan concepten van 15 of 20 jaar geleden. Als we maatregelen hebben

genomen en het effect blijft achter, dan moeten we daarvan leren en de plannen verbeteren. Dat is ook de lijn in onze Watervisie 2030 waarover we kort geleden hebben gesproken. We moeten water meer als een verbindend element in onze leefomgeving gaan zien. Dat vraagt een anderen manier van denken, bij onszelf, maar ook bij de mensen in het gebied."

"Je kunt de KRW-maatregelen heel goed verbinden met maatregelen die we moeten nemen om gevolgen van het veranderende klimaat op te vangen en met kansen voor nieuwe economische ontwikkelingen. Een voorbeeld is het combineren van laten meanderen van een beek met maatregelen om het organisch stofgehalte in de bodem te verbeteren. Dat is goed om water langer vast te houden in tijden van droogte én het is goed voor de bodemvruchtbaarheid. Het vraagt zowel van boeren als van ecologen een wat andere manier van kijken naar het water. Het is niet zwart-wit, er liggen prachtige kansen. Een mooi voorbeeld is de Marke Mallem bij Eibergen. Daar hebben we 40 hectare ingericht en vervolgens teruggegeven aan de inwoners, in de traditie van de oude Marken. Nu zijn de inwoners ermee aan de slag, je ziet dat er iets nieuws ontstaat."

Korte berichten

Werken aan Schoon Water Publicatie over voortgang in 2012

“Werken aan Schoon Water” geeft een bondig overzicht van de uitvoering van de KRW en andere onderwerpen op de RBO-agenda. Daarnaast bevat het korte informatie over enkele KRW-projecten waar in 2012 een flinke stap is gezet en over enkele landelijke en internationale ontwikkelingen. Het RBO Rijn-Oost heeft de conceptvoortgangsrapportage eind juni vastgesteld.

Een digitaal exemplaar (pdf) is beschikbaar op www.rijnoost.nl. Voor een gedrukt exemplaar kunt u contact opnemen met mw. M. van Roy, mw.v.roy@overijssel.nl, (038) 499 81 12

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

Op 31 januari 2013 is de aftrap gegeven voor het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Het DAW beschrijft hoe de land- en tuinbouw kan bijdragen aan het oplossen van de wateropgaven in Nederland.

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) is een initiatief van LTO Nederland waarin de agrarische sector samen met overheden en andere maatschappelijke organisaties wil werken aan het realiseren van belangrijke wateropgaven. Van de sector wordt verwacht dat zij de uitstoot van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen verder terugdringt, dat zij zuiniger omgaat met water en dat zij ruimte beschikbaar stelt voor de (her)inrichting van watersystemen. Tegelijk is een goede watervoorziening van groot economisch belang voor de Nederlandse land- en tuinbouw, in een waterrijke, veilige en kwantitatief hoogwaardige delta.

Ambitie

De ambitie van het DAW is:

1. in 2021 is 80 % van de resterende waterkwaliteitsproblemen op een motiverende en stimulerende wijze opgelost en in 2027 100 %;
2. in 2021 is de agrarische watervoorziening duurzaam door spaarzaam om te gaan met water op bedrijfsniveau, waterconservering op gebiedsniveau en een slimmere verdeling en buffering op rijksniveau, die aansluit bij de

Nat heidegebied Kraloërheide (Foto: Provincie Drenthe)

deltabeslissing die in 2014 wordt genomen;

3. door middel van gebiedsprocessen, nieuwe ruimtelijke instrumenten en innovatieve technieken wordt het agrarisch productiepotentieel op regionaal niveau met 2 % per jaar vergroot.

Op nationaal niveau zijn enkele werkgroepen gestart. In de regio's zal de uitwerking vooral gebeuren in de gebiedsprocessen en in concrete projecten, ingedeeld rond vier beleids-

velden: Goede Landbouwpraktijk, Beleidsonderzoek, Beleidsadviezen en Blue Deals. In januari hebben vertegenwoordigers van LTO en het ministerie van I&M de ambitie uitgesproken om begin 2014 tenminste 30 DAW-initiatieven te hebben lopen.

Mogelijk project in Vechtdal

In Rijn-Oost is “Toekomstgericht boeren met bodem en water in het Vechtdal” een projectvoorstel dat goed aansluit bij het DAW. “Toekomstgericht boeren met bodem en water in het

>>

Oude IJssel bij Etten: stapsteen voor natuurontwikkeling (Foto: Waterschap Rijn en IJssel)

Vechtdal" kan watermaatregelen introduceren die als "Goede Landbouwpraktijk" bijdragen aan een duurzame productiewijze.

Blue Deals zijn convenanten die partijen en sectoren in de regio's afsluiten waarin concrete samenwerkingsafspraken worden gemaakt, bijvoorbeeld om de lozing van het perssap uit de kuilopslag te saneren of om goede ervaringen met gewasbeschermingsmiddelen uit te rollen over een groter gebied. Het project "Toekomstgericht boeren met bodem en water in het Vechtdal" zou kunnen leiden tot zo'n Blue Deal.

Meer informatie:

*Gréanne Feenstra-Schenkel
Beleidsadviseur LTO Noord Overijssel
gfeenstra@ltonoord.nl,
(088) 888 66 66*

Afwentelingsonderzoek

Tot nu toe was er maar beperkt zicht op de mate waarin probleemstoffen van het ene (bovenstroomse) water naar het andere werden afgewenteld. Het afwentelingsonderzoek Rijn-Oost heeft de afwenteling beter in beeld gebracht.

Bij 25 van de 38 knooppunten is sprake van problemen door afwenteling. Daarbij gaat het om de volgende probleemstoffen: Stikstof (N), Fosfaat (P), Ammonium (NH₄), Zink (Zn), Koper (Cu), PAK's, Lindaan (SHCH₄), Barium (Ba) en Cobalt (Co). Verder zijn er nog enkele knelpunten voor vismigratie.

Speciale aandacht vragen bijvoorbeeld:

- de Vecht, bij de overgang van Duitsland naar Velt&Vecht (stikstof);

- de Vecht, Beneden Regge en Ommerkanaal tussen Groot Salland, Velt&Vecht en Regge&Dinkel (stikstof en fosfaat);
- de Regge en Dinkel, bij de overgang van Duitsland (stikstof en fosfaat) in de Dinkel;
- de IJssel tussen Groot Salland en RWS (zink en koper);
- Zwarte Meer/Ketelmeer, overgang tussen RWS en de waterschappen (stikstof en fosfaat).

Het RBO heeft het rapport op 6 december 2012 besproken. Het RBO vraagt de waterbeheerders de uitkomsten te betrekken bij de gebiedsprocessen en eind 2013 aan te geven op welke wijze zij de gesignaleerde knelpunten willen aanpakken.

Meer informatie: werkgroep Planvorming, voorzitter Bram Zandstra, b.zandstra@wrij.nl, (0314) 369 369

Veranderingen in gemeentelijke vertegenwoordiging

In het voorjaar van 2013 zijn nieuwe afspraken gemaakt over de manier waarop gemeenten betrokken zijn bij Rijn-Oost. De gemeenten zijn inmiddels een volwaardige gesprekspartner in verschillende waterdossiers. Bij Zoetwatervoorziening Oost Nederland (ZON) zijn gemeenten betrokken vanwege de relatie met het stedelijk gebied. Vanwege die grotere betrokkenheid is op verzoek van de gemeenten de rol van de waterambassadeur herzien en is de gemeentelijke vertegenwoordiging anders georganiseerd. De gemeentelijke coördinator Gerard Hoogerkamp licht toe.

Wat is er veranderd?

De gemeenten zelf zullen meer gaan zorgen voor het op peil houden van de nodige kennis en inzet. Bestaande overleggen gaan daar een grotere rol in spelen. Er zijn in Rijn-Oost zes gebieden waarin gemeenten een deelgebiedsoverleg "Water en riolering" hebben: Velt en Vecht, Reest en Wieden, Salland, Twente, Achterhoek en Nieuwgraaf. Deze deelgebieden nemen elk met tenminste één vertegenwoordiger deel aan RBO en RAO. Ook de inbreng in werkgroepen en bijvoorbeeld in

>>

Grensoverschrijdend water: Bocholter Aa bij Dinxperlo (Foto: Otto Cox)

Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON) loopt via deze overeggen. De deelgebiedsoverleggen hebben afspraken gemaakt over hun inbreng en zorgen zelf voor de nodige expertise. Zij zorgen ook voor terugkoppeling vanuit RAO en RBO naar de aangesloten gemeenten.

Wat is de rol van de Gemeentelijk coördinator Rijn-Oost?

In de eerste plaats het verbinden van de ambtelijke en bestuurlijke vertegenwoordigers uit de verschillende deelgebieden, onder meer om de inbreng in RAO en RBO goed te laten verlopen. Daarnaast ben ik het eerste aanspreekpunt voor de andere partners in Rijn-Oost en ben ik lid van het projectbureau Rijn-Oost en voorzitter

van het overleg van de gemeentelijke RAO-leden. Waar nodig ondersteun ik de gemeentelijke vertegenwoordigers en de werkgroepen.

Contactpersonen:
Gemeentelijke coördinator: Gerard Hoogerkamp,
G.Hoogerkamp@emmen.nl,
(0591) 689 059

Contactpersonen
deelgebiedsoverleggen:

- *Nienke Lambers (Velt en Vecht)*
- *Maaïke Hamstra (Reest en Wieden)*
- *Mark Heideveld (Salland)*
- *Rik Meijer (Twente)*
- *nog onbekend (Achterhoek)*
- *Martien Kaats (Nieuwgraaf)*

Minister onderschrijft ambities KRW

Minister Schultz van Haegen van I&M heeft op 20 juni in een brief aan de Tweede Kamer een aantal onderwerpen rond waterkwaliteit besproken en op 27 juni en 4 juli toegelicht in een Algemeen Overleg. De brief gaat in op de Kaderrichtlijn Water, de financiering van maatregelen voor waterkwaliteit in het hoofdwatersysteem, de Europese Blueprint, het Kierbesluit en de zoetwatervoorziening.

Minister Schultz constateert in haar brief dat de huidige kwaliteit van ons oppervlakte- en grondwater voor de meeste gebruiksfuncties voldoet. Er is nog wel een opgave voor de natuur en alertheid is geboden om het water

Waterbericht is een uitgave van het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-Oost

Rijn-Oost omvat de provincies Overijssel en Flevoland, het zuidwestelijk deel van Drenthe, een klein deel van Utrecht, en Gelderland met uitzondering van het rivierengebied. In het bestuurlijk overleg nemen deel de 5 provincies, 7 waterschappen, Rijkswaterstaat en vertegenwoordigers van de gemeenten, ministeries en drinkwaterbedrijven.

Voor meer informatie:

www.rjinoost.nl

Marcel Tonkes: M.Tonkes@overijssel.nl, (038) 499 78 52

Marth van Roy: mw.v.roy@overijssel.nl, (038) 499 81 12

Colofon

Uitgave: RBO Rijn-Oost

Tekst en productie: Otto Cox, Wijzer Adviesbureau

Vormgeving: Henk-Jan Panneman

geschikt te houden voor de bereiding van drinkwater. Schultz onderschrijft de ambitie van de Europese Kaderrichtlijn Water: schoon en ecologisch gezond water voor duurzaam gebruik. De minister wil de uitgaven voor verbetering van de waterkwaliteit overhevelen naar het Deltafonds.

De junibrief is te downloaden op:

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/06/20/waterkwaliteit.html>